

(శ్రీ) ర సు

శ్రీకృష్ణపర బ్రహ్మచేనమః



కు మా రీ శ త క ము .

శ్రీ భూనీలాహైమవ ।

తీభారతు లతులకుభవతిగ నెను, చు స

చెప్పెడి బుద్ధులలోపల దప్పకు మొకటైన
 సర్వధర్మములందున్ మెప్పుంది యిహపరంబుల
 దప్పితయులేక మెలగవగును కుమారీ॥౨॥ ఆటల
 పాటలలోనే మాటయురాకుండ దండ్రీమందిర
 మందున్ బాటిల్లుకాపురములో వాటమెఱిగి బాల
 తిరుగవలయు—కు॥౩॥ మగనికి నత్తకు నూమకు
 దగ సేవయొనర్చుచోట దత్పరిచర్యన్ మిగుల
 నుతిబొందుచుండుట మగువలకుంబాడితెలి మన
 లు—కు॥౪॥ పెనిమిటివలదనిచెప్పిన పనియెన్నడు జే
 యరాదు బావలకెదుటన్ గనపడగరాదు కోప
 ము మనమున నిడుకొనక నెపుడు మనలు—కు॥౫॥
 పరపురుషులన్నదమ్ములు వరుడే దైవంబుతోడి ప
 డుచులు వదినల్ మరదండ్రు నత్తనూమలు ధరద
 యనియు తలపు—కు॥౬॥ పదములపై
 మదవతిపతిచెంత నిద్రమరగిన జేతు
 గదగొని శిక్షించు య

ను రచ్చలకామాట లెక్కు-రవ్వ కుమారీ॥౧॥ మర
దండ్రువదినెలత్తలు మరదులు బావల కొమాళ్లును
జి పెద్దలురాను రవడి బీటలు మంచములరగులు
దిగుచుండవలయునమ్మ-కు॥ నోరెత్తి మాటలాడ
కు మాతాడకు కోపపడిన మర్యాదలతో గోరం
తదప్పితిరుగకు మీటకుమీయత్త పనులమెలగు-
కు॥౧౦॥ పతిపర కాంతలతో సం గతిసేసిన నాడు
పుణ్యగతియిట్లనుచు నత్తిదలపవలయు లేదాబ్రతి
మాలగవలయు గలహపడక-కు॥౧౧॥ పతిపాపపు
బనిజేప్పిన బ్రతిమాలి మరల్పవలయు బతివినకున్న
క హితమనుచు నాచరింపుము మతిలోపల సంశ
యంబుమాని-కు॥కు ౧౨॥ తిట్టినదిట్టక కొట్టిన గొ
ట్టకకోపించెనేవి గోపింపక నీ పుట్టినయింటికి బా
దము పెట్టినయింటికిని వన్నె వెట్టు-కు ॥౧౩॥ దబ్బ
రలాడకు కదిమిన బొబ్బలు పెట్టకుము మంచిబుద్ధి
గలిగియెం దెబ్బటికము బూనక కడు గొబ్బన

హితమూనకున్న నదియొక సతియొకడు పాప
 జాతి జగతి-కు॥౧౫॥ జపములుగంగాయాత్రలు ద
 పములు నోములును దానధర్మంబులు బుణ్యప
 రాణము బతిభక్తి కి నుపమింపను సాటిరాకనుం
 డు-కు॥ ౧౬॥ ఇరుగుపొరుగిండ్లకైనను వరుడో
 కత్తగారొ వదినెయ్యె మామో మఱదియె సెల
 విడకుండగ దరుణిస్వతంత్రించి పోవదగడు-కు॥
 కూతురుచెడుగైయుండిన మాతది తప్పన్న మా
 టమది నెఱుగుదుగా నీ తల్లితండ్రులకు నపఖ్యాతు
 లురానియ్యగూడదమ్మ-కు॥౧౭॥ అమ్మకురెండుబ్బ
 కురెండు మహి దిట్టించు కూతురెందుకు ధరనా
 దొమ్మరిపుట్టకపోయిన నిమ్మలమనియంద్రు జను
 లునిజము-కు॥౧౮॥ తనబావల పిల్లలయెడ దనమ
 టదు పిల్లలందు దనపిల్లలకం తెను మక్కువ
 యుండవలె వనితలకటులైన వన్నె వచ్చు-కు॥
 ౧౯॥ ధనహీనుడైన గడుదుర్జనుడైన గురూపియైన
 నీనుపియైన నెప్పుడు దనపతియె

దు పెనిమిటి చిత్తంబెఱింగి పెండ్లాము మెలంగును
 లేమి మెలగ నేర్చిన వనితకు లోకమున వన్నె వ
 చ్చు-కు॥౨౨॥ తలిదండ్రులన్న దమ్ములు తులదూగ
 గనిమ్ము పసిడితో నయినను వారలయింట సతత
 ముండుట వెలదికి మర్యాదగాదు వినవె ॥౨౩॥
 కడుపార గూడుగూరలు దొడవులు వస్త్రములు
 మిగుల దొరకవనుచుదా వడితనమున బెనిమిటి
 తో యెడబాసిచరింప గూడదెప్పుడు- కు॥౨౪॥ పిల్ల
 లగను గొనదలచిన యిల్లాలుగతాగతంబు లెఱు
 గక రాగైయల్లరి జెట్టినజెడుదా నుల్లసమున బ
 నునుగీడు నొందు-కు॥ పతికత్తకు మామకుస
 మ్మతిగాని ప్రయోజనంబుమానగ వలయున్ హిత
 మాచరింప వలయును బ్రతుకునకొకవంక లేక్ష
 కగ-కు॥౨౫॥ పోకిల్లుపోకపోందిక నాకులలోబిం
 దిగతి నడకువగానెం లోకలసి మెలసియుండ్లిన
 లోకము లోపలను దావెలు
 నెతివ

సేయు—కు॥౨౮॥మృతియైనను బ్రతుకైనం బతితోడ
 నెసతికిజెల్లు పతిబాసినయా బ్రతుకొకబ్రతుకా జీవ
 న్నృతిగాకవధూటికెన్న నిదియు—॥౨౯॥ మగనిపి
 యమబ్బెననుచును దెగనీలిగి యింటివారి దిగద్రొ
 కు—చుదుం డగురాల యితిరిగినసరి మగువలతో
 నిదియె తప్పుమాట—కు॥౩౦॥ జీవములు భర్తపదరా
 జీవముల నిచ్చితమందు జింతించినల క్షీవల్లభుచర
 ణంబులసేవల తాంగులకునెమ్మి జేయు॥౩१॥ కడు
 బుద్ధికలిగిమెలగిన పడతుక పుట్టింటి వారుపదివేల
 వరా లిడుకంటె గీర్తియగుద మ్మిడిలేకుండి నను
 నేర్చి మెలగు—కుమా॥౩౨॥ కడుబెద్దమాటదెచ్చిన
 జెడుగయి వర్తించె నేనిజిరతరచింతం బడుదురుత
 ట్టెడుకల్లుతో బడుచులు పోదరులునింద బడుచు
 కు॥౩౩॥ పుట్టింటివారి నీచత బెట్టుకు మ్మింటి
 వారుపెట్టెడి బాధల్ పుట్టింటదెలియనియ్యకు
 వియందు రదియెరవ్వ—కు॥౩౪॥తన కెంత

జగతి-కు॥ కులదేవతలకు బెట్టిన పాలుపునదన
 యింటియాడు బొట్టెలకెల్ల॥ గలమాత్ర మొన
 గకుండిన॥ గలత పొడముదాన మేలుగాదు-కు॥౩౯॥
 బద్ధకమునంజనిద్దుర॥ వద్దుసుమీ దద్దిరంబువచ్చును
 దాన॥ గద్దింతు రింటివాటలు॥ మొద్దందురు తోడి
 వారుముద్దు-కు॥౪౦॥ యింటగల గుట్టునీపారు॥ గిం
 టరవంతైన దెలుప నేగకుదాన॥ గంటనపడినీవా
 రలు॥ గెంటించెదరిల్లు వెడలగినుక-కు॥ వేకువజా
 మున మేల్కాని॥ వైకివెడలివచ్చి ప్రాచిపనిదీర్పవలె॥
 లేకున్న దెల్లవారిన॥ లోకులునవ్వుదురు సభలలోన
 -కు॥౪౧॥ ఇక్కడి దక్కడ నక్కడి॥ దిక్కడజె
 ప్పిననువారి కిద్దరికిబగ॥ ల్పొక్కిన గనిచేడియల॥
 ముక్కాయిడుమల్లమారి యంద్రు-కుమారి ॥౪౨॥
 తలవాకిటనెల్లప్పుడు॥ న వగ రాదెప్పుడె తొని
 ద్దురయైన॥ నైలకువ విడరాదుసుమీ॥ తలనడచుచు
 మ్మిక్కినుటతగదు-కు॥౪౩॥ వారికి వీరికిగల్గినెన్న॥
 గోరిక వసువులుమాకు

లత-కు॥౪౨॥ కొన్నాళ్లునుభము కష్టము। కొన్నా
 ళ్లునుభవింపకున్న కొఱగాదుసుమీ! పున్నమదిన
 ముల వెన్నెల। నెన్నంగన మాసలందు నిరులు-
 కుమా॥ పొంత బనిసేయకెన్నడు। పంతంబులుప
 లుకబోకుప్రాజ్ఞుభముగనీ! దంతంబులుదోమకుమే!
 కౌతంబులుబయలుబటపకమ్-కు॥౪౩॥ నడకలతో
 నడుగులచ! ప్పడువిన బడకుండవలయు భువిగుం
 టలుక! న్పడరాదు మడమ నొక్కుల! బడతుల
 మర్యాడలెఱిగిబ్రతుకు-కు॥౪౪॥ నవ్వంగరాదు ప
 లుమరు! నవ్విన చిరునవ్వుగానినగ రాదెవుడు^౯!
 గవ్వలవలె దంతంబులు! జవ్వన గానంగబడెడి
 జాడ-కు॥ తొడవులుమిక్కిలి గలిగిన! గడుజేమ^౯
 మగఁడు మిగుల గారామిడిన^౯! బడఁతుక పసు
 పురిగ్గుము గడియైనను విడువరాదుగాదె-కు॥
 యడుగులతో లంజెలతో గుడిసేటులతోడ బొ
 తుక్కుడదునుమదినె! ప్పడునిలను త్తమకౌతల
 ల్గొగ్గుమమ-కు॥ వినువకుపని

౧౮౦౬౯. రొసరొసపూనకుమాడకు. మసత్యవచనం
 బు తెన్న డైన - కు॥ వేళాకోళంబులుగ. య్యాళిత
 రంబులును జగడమాడుటలునుగం. గాళీపోకలు
 గొండేము. లాలోచించుటయుఁ గూడదమ్మ - కు॥
 ౫౦॥ బంతులనుబక్షపాత మొ. కింతైనను జేయరా
 దు హీనదశులసా. మంతులనొకభంగినిరీ. క్షింతు
 రుబుధులెల్ల సంతసిల్ల - కు॥ మాసినతలమాసినయి
 లు. మాసినవలువలు దరిద్ర మార్గంబులునెంతేసిధన
 వంతులైననుగాస్తిల్లుదురల్పదశలగ్రాగి - కు॥ ౫౧॥ న్ని
 కలుంబొత్త్రమ్మును. దన్ను కపోరాదుకాలదగిలిన
 రయెడల. గన్నులనద్దుకొనన్వలె. గన్న నస్తి
 యందునిలుచుగాన - కు॥ ౫౨॥ దీపమువెలిగించెడి
 జీవురుపుడ కుంచవలయు జేతులనెత్తం. బాహ్య
 ప్రాతాదువుమది. లోపలనిదితలపనలయు రూఢి - కు॥
 సరకులయెడ జాగ్రత్తయ్యు. మికుపనుల యందు
 దక్కుజనులయందు. యునానా
 కరుణికి. జెలువారవలెగూ

వృకయుండిన | దవృక సేయంగవలయు దనపను
 తెల్ల | మెప్పుదవఁగానులేదా | ముప్పుదవునుగాదె
 యందు ముద్దు—కు॥ ఎంగిలి పరులకుబెట్టుకుక్రంగున
 మ్రోయంగనీకుకాల్తెట్టియల్ | బంగారు లాభముం
 డిన | దొంగతనము సేయుబుద్ధిదొలచు—కు॥ ఆప
 దలకోర్చిసంపద | లాపయిభోగించున నెడిహర్షోక్తు
 లనీ | తోపలఁ దలఁ చుచులాందరు | దీపముచంద
 మున వెలుగఁదివురు—కు॥ తనకడుపు గట్టుకొనియై
 ననుచుట్టమునకును బెట్టినసుకీర్తివహిం | చునుభుక్తి
 ముక్తులబ్బును | దనకెవ్వరు సాటిరారుధరణి—కు॥
 ౫౬॥ వడిదను పించుకొనుటకు | గడియైననుబట్ట
 ముగ్గుండు గాంతలలోనె | కుగ్గుడుగుణవతి యనిపించె
 పురగి నడవడి నేర్పుటయై కడుఘనంబు—కు॥ ౬౦॥ చె
 యుచు చేసినమేలునొ | కప్పుడయినగాని దాని హ
 త్తురింపరుగా | గొప్పలుచెప్పిననదియును | తప్పేయ
 కు॥ ౬౧॥ ॥ ఎంతటియూఁ కలిక
 క్షింపకునా ము

తులుబంధువులునునిను। మంత్రైనను జెల్లదందురమ్మ
 -ను॥ అధికారములేని పనుల। కధికారము సేయ
 బోకు మందునగోపం। బధికంబగుసీవారికి। బుధుల
 దివిస హర్ష మొందబోరు-కు॥ తానమ్ముడు పోయైన
 ను। దీనుండగుధవు నియార్తెదీర్చు పసతికిన్। మాన
 ముచంద్రమతీజల। జాననఁ దలపోయవలయు నా
 త-కు॥ తనకంటెఁ బీదరాండ్రం। గనియంతకుఁనన
 కుమేలుగాంచున వలయున్। దనకంటెభాగ్యవం
 తుల। గనిగుటకలుమింగమేలుగాదు-కు॥ విఱుగఁ
 బడి నడువఁగూడదు। పరులనడక తెన్ని తప్పుబట్టఁ
 జినదుని। పృరములువచింప గూడదు। కరపఁగవలె
 మేలుమేలుగలదు-కు॥ కోపమున నప్పుడాతనిరూఢ
 పించినమాట కొన్ని రోజులుచనినం। జాపెట్టుదున
 శాంతము। లోపల గొనవలయుధర్తలోల-కు॥

హాపడు నింటనిలువదు। కలుములజవరాలు కా
 లకాలంబే। కలహములు లేకసమతి।

దేవు టెంత

రగేహళులయందూ లక్ష్మీతిరముగ నిలుచుం గరగ
 రిక నలికిముగ్గిడి గురుభక్తిమెలంగఁ బాయుగొడు
 వకు॥౬౯॥ అపకీర్తిఁ బొందుట క॥ ప్తపుబనిగా దొక్క
 గడియచాలునుగీర్తిన్ నిపుణత వహింపవలయును
 జపలగుణములెల్లబాసి చనగ-కు॥ సరకులు బట్ట
 లువన్నె ల॥ తెరవులు తేదగదుతెచ్చే నేనిసరకుల॥
 క్కటదీర్చుకొనుచువెంటనె॥ మరలింపకయున్న
 దప్పుమాట-కు॥౭౦॥ గొప్పదశ వచ్చెననుచునొక
 ప్పుడయినగర్వపడకుమదిదొలగినచో జప్పట్లు
 చటతురందలు॥ దప్పనిదండించు దండధరుడు-
 కు॥ సుమతియునుజంద్రమతియును॥ దమయంతి
 వ్యయుజానకియునుచ్రౌపదియునుబ॥ న్నములంబడి
 పతిభక్తి॥ గ్రమముననడపుటలు తలపఁ గాదె-కు॥
 శ్రమతియును రమణి పత్తికై శ్రమనొందుట నీచ
 సేవసలుపుటయువియ॥ ద్గమనవిరోధము భానున॥
 మరించుటయుం దలంపుమాత-కు॥౭౪॥ వాణి

మేనురంబుననుంటల్. రాణఁదిలకించిమదిలో. బా
ణి గ్రాహియెడనిల్పుభక్తి-కు॥౭౫॥ వడ్డించునపుడు
తాఁగను. బిడ్డనికిందల్లిభంగి జేమదలిర్పన్. వడ్డింప
వలయుభర్తకు. నెడ్డెతనముమాన వలయునెందు
-కు॥ పవళించునపుడురంభా. కువలయదళ నేత్రి
భంగిగోరినరీతిన్. ధవునికొనఁగూర్చ వలయును.
దివిభువినుతి బొందునట్టితెటవ-కు॥ ఆలోచన
యొనరించెడి. వేళలలోమంత్రిభంగి వివరింపవలెం.
గాలోచితకృత్యంబుల. భూలోకము నందుగీర్తి
బొందు-కు॥ పని సేయునపుడు దాసీ. వనిత విధం
బునను మేను వంపగవలయున్. ధనవంతులసత
యైనను. ఘనతగలుగుచాని వలనఁగాదె-కు॥౭౬॥
దానములు ధర్మకార్యము. లూనంగాగలిగి నంత
యుక్తక్రియలున్. మానవతులకిది ధర్మముగా నెఱిగి
యినర్ప వలయుగాదె-కు॥౭౭॥ శ్రమయెంత సం
పించిన. క్షమమఱవఁగరాదు ధరణిచందంబున
త్యమునబ్రవరించినయా. రమణియె ణో

కీర్తిబొండు నరలోకమునం దూరులు తొలంగిపో
 వును । ఘోరదురితసంఘమెల్లఁ గుండు—కు॥ కామ
 ముసంకల్పంబున । బామొందెడుఁ దొలఁగుదేహ
 భావముదెలియ^{న్} । వేమఱునిది పరికించుట । క్రే
 మంబగుముక్తిఁ గని సుఖింపు—కు॥ పరజనము
 లాచరించెడి । దురితంబునఁ గ్రోధగుణము దోఁ
 చెడినధిక । స్ఫురణ^{న్} త్నమగైకొనినం దఱుగునది
 యెఱింగిమెలఁగఁ దగును—కు॥ దృశ్యపదార్థం బె
 ల్లను । నశ్యంబని తలఁపకుండినను తోపంబౌ దృ
 శ్యంబుననస్థిరతన । వశ్యముచితమునఁదలప వల
 దె—కు॥ జనియించెడున^{జ్ఞా}నం । బున మోహగు
 ణంబుధర్మమున బరికింపం । దునుమాడబడును దీ
 నిం । గనుగొనిమెల గంగవలయు గాదె—కు॥౫౬॥
 కులమునవిత్తంబునవి ద్యులనుముదంబు దృవించు
 నాయాపెంపుల్ । దలపోయుమరలు నిదిహృజ్జల
 జంబునదలపవలయు సతము—కు॥ మాత్స్యర్య మొ
 న్నతము । హృత్స్యరసీజమునలేమి నెల్లప్పుడు

లిసి మసలు—కు॥ బహుకష్టములం బొందక। మహి
 తోసమకూడబోదు మాసవజన్తం॥ బహుహాయిన్తం
 బున। నిహపరములం గొనెడుజాడలెఱుగు-కు॥౫౯
 ఎన్నాళ్ల బతుకబోదురు। కొన్నాళ్లకు మరణదశ
 ల గ్రుంగుటజగమం॥ దున్నట్టివారి కందఱి కిన్ని
 హితముసతము మంచికీర్తి—కు॥ పెనిమిటికన్న బతి
 వ్రత। మునువే మృతిబొందెనేనిం బురుషాగమనం॥
 బున కెదురు చూచివచ్చినదగుగొనియనురాగ
 పెనయం గలయుకు॥ మును నాధుడు దరలినచో
 వెనువెంటనె పోయియెల్లవేల్పులువొగడం॥ గని
 నొందునిందునందును॥ ఘనకీర్తులం బొందుచుండు

దేకు॥౬౨॥ మఱవవలెగీడునెన్నడు॥ మఱవంగా
 రాదుమేలు మర్యాదలతో॥ దిరుగవలె సర్వజన
 పరిభ్రమమెలంగ వలయుంధరణి-కు॥ ఆకు
 గినజేకొని॥ పోకనమలిసున్న మడుగబోయి
 యీ॥ లోతులునవ్వుదురుసుమీ॥ కైకొనవలె
 వడత ఘనత-

బోలగుసున్న పుటాకులు దూలించు దరిద్రదశల
 దోగ-కు॥ ఇద్దరు గూడుకయొకచో నొద్దిగమా
 టాడుచుండ నొద్దిగయొదిగియా యొద్దకుజనకూ
 డదు తన పెద్దతనంబెల్ల నణగబెట్టు-కు॥౯౬॥ తుడు
 పుదుమారమ్మనుజెరు గుడుధూళియు మేషరజము
 గూడదెపుడు మైబడ నెఱిగితిరుగ నేర్చిన పడతు
 మర్యాద లెఱిగిబ్రతుకు-కు॥ దీపముల నీజమాన
 రూపంబులనీడ శనితరులనీడనుఖి ట్వామ ది
 మగునీడల నేపట్టున నిలవగూడదెపుడు-కు॥ కొ
 గ్గోవ్రేలువెండ్రుక లను జాతెడునీళ్లుకుండల
 ముంతలవా డిన వెనక్-మిగులునీళ్లును జనదండు
 దరిద్రమొండుజగతి-కు॥ ధరబక్కి-కులుడు వేంక
 ట నరసింహక వీందుడిట్టి నడతలుధరపై దెరవ
 ల తేరువుల టంచును జిరతర సత్కర్తివెలయజె
 ప్పె-కుమారీ॥౧౦౦॥

కు మా రీ శ త క ము.

సంపూర్ణము.

